MUHAMMED BİN MUHAMMED EL-HÂKİM

Hadîs ve fıkıh âlimlerinden. İsmi, Muhammed bin Muhammed bin Ahmed bin İshâk el-Kerâbîsî en-Nişâbûrî'dir. Künyesi, Ebû Ahmed olup, Hâkem-ül-kebîr lakabıyla tanınmıştır. 285 (m. 898) senesinde doğdu. İlim tahsili için çok gayret etti. Pekçok yer dolaştı. Kıymetli kitaplar yazdı ve ba'zı kitaplara şerhler yaptı. Kâdılıkta bulundu. 378 (m. 988) senesinin Rabi-ül-evvel ayında 93 yaşında iken Nişâbûr'da vefât etti.

Büyük âlimlerden olan Hâkim; Ahmed bin Muhammed el-Mâsercisî, Muhammed bin Şâdil, İbn-i Huzeyme, Bâğandî, Begâvî, es-Sirâc, Muhammed bin İbrâhîm el-Gâzî, Abdullah bin Zeydân el-Beclî, Muhammed bin Feyz el-Gassânî, Ebû Arûbe el-Harrânî ve daha pekçok âlimden ilim öğrendi ve hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Kendisinden de; Hâkim Ebû Abdullah, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, Muhammed bin Ahmed el-Cârûdî, Ebû Bekr Ahmed bin Ali bin Menceveyh, Ebû Hafs bin Mesrûr, Muhammed bin Ali bin Muhammed el-Cessâs, Sa'îd bin Muhammed el-Kâdı, Ebû Sa'îd el-Kencerûdî, Ebû Osman el-Bahîrî el-İsfehânî ve daha pekçok âlim ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuşlardır.

Meşhûr âlimlerden, olan Ebû Ahmed, zamanında San'a şehrinin imâmı idi. Hadîs-i şeriflerin sahîhlik şartlarını, râvi isimlerini ve künyelerini pek iyi bilen, sika (güvenilir) sadûk (rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerde i'timâd edilen) âlimlerdendir. Haramlardan sakınır, dünyâya kıymet vermez, gece-gündüz ilim öğrenir, kitap yazar ve çok ibâdet ederdi.

Hâkim Nişâbûrî şöyle anlattı: "Hadîs-i şerîf öğrenmek için Şam, Irak ve Cezîre'ye gitti. Şâş şehri kadılığına ta'yin edildi. Orada dört seneden fazla fetvâ verdi. Sonra Tûs şehri kadılığına ta'yin edildi. Bir seferinde yanına girdiğimde eserleri elinde, hem fetvâ veriyor hem de kitaplarına bakıyordu. 345 senesinde Nişâbûr'a geldi. Evine kapanıp, devamlı kitap yazmaya ve ibâdete yöneldi. 378 senesinde gözlerini kaybetti. Bir süre sonra da vefât etti."

Hâkim Nişâbûrî, târih kitabında şöyle anlatır: "Ebû Ahmed, Selef-i sâlihînin yolunda, kıymetli ve sâlih bir zâttır. Eserlerinde i'tikâdî mes'eleler hakkında Ehl-i beyt ve Eshâb-ı kiram hakkında geniş ma'lûmâtı vardır. Sahih-i Buhârî, Müslim ve İmâm-ı Tirmizî'nin, Sünen hadîs kitaplarına şerhler yazmıştır. Kendisi, şerh ettiği Câmi-üs-Sünen kitabının sahibi İmâmı Tirmizî için Ömer bin Alek'in şöyle söylediğini haber verdi: "İmâm-ı Buhârî vefât ettikten sonra, Horasan'da ilim bakımından, şüphelilerden kaçma ve dünyâya kıymet

vermemekte, İmâm-ı Tirmizî'den başka onun yerine geçecek bir âlim yoktu.”

Kendisi şöyle anlattı: “Âlimlerle beraber, Horasan emîri Nûh bin Nasr'ın huzûrunda idik. Emîr, “Sizlerden, kim Ebû Bekr'in sadakalar husûsunda rivâyet ettiği hadîs-i şerîfi biliyor” diye sordu. Onu bilen hiç bir kimse çıkmadı. Benim önümde iki saf vardı, ben onların en arkasındaydım. Emîrin vezîrine: “Ben biliyorum” dedim. Bunun üzerine vezîr emîre: “Nişâbûr'dan bu genç, o hadîs-i şerîfi biliyormuş” dedi. Ön tarafa geçtim ve hadîs-i şerîfi okudum. Emîr Bana, “Bunun gibileri zayi edilmez” dedi ve beni Şaş şehrine kadı ta'yin etti.”

Ebû Ahmed Hâkim yaşlandığında, hafızasının eski kuvveti kalmadı. Fakat asla yanlışlık yaparak hatâ yapmadı.

Rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) şöyle buyuruyorlar.

“Kim Allahü teâlâya bir kimseyi ortak koşarsa, o kimse kendini Cehennem ateşine düşmekten kurtaramaz.”

Onun ilmine, hıfzına ve olgunluğuna delâlet eden eserlerinden ba'zıları şunlardır; El-Esmâ vel-Kunâ (isimler ve künyeler olup, muhaddis, vezirler ve vâliler hakkındadır.) Kitâb-ül-i'lel, Kitâb-üş-şurût, el-Muharrec alâ kitâb-il-Müzenî, Şerh-ül-Câmiî Sahîh-il-Buhârî, Şerh-üs-Sahîh-il-Müslim, Şerh-ül-Câmiî Tirmiz ve Kitâb-ür-resâil.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 976

2) Şezerât-ül-zeheb cild-3, sh. 93

3) Esmâ-ül-müellifîn cild-2, sh. 50

4) Mu'cem-ül-müellifîn cild-11, sh. 180